Importanța diferitor forme de păstrare a documentelor pentru reconstituirea trecutului: O mențiune necunoscută a unei întăriturи de la Aron Vodă din 1594

Teodor CANDU

Valorifi carea documentelor de arhivă reprezintă în continuare unul dintre obiectivele cercetării istorice din spaţiul românesc. Aceste tipuri de izvoare ne oferă noi date şi perspective de percepere a trecutului, permit să fie nuanţate unele aspecte legate de evoluţia istorică, inclusiv ne dau posibilitatea de a reevalua unele probleme considerate, în viziunea unor cercetători, ca fiind soluţionate.

Deşi, la mod ideal pentru editorii de documente de o importanţă majoră este publicarea după original, sau din prima sursă, totuşi ele nu întot-deauna s-au păstrat în forma iniţială, ajungând la noi în copii, extrase, rezumate sau menţiuni. De aceea, deseori în culegerile de documente

interne şi externe editorii apelează la diferite piese, editând de regulă actele după cea mai superioară formă, cunoscută la momentul publicării respectivului material. De asemenea, nu se neglijează şi alte reprezentări a respectivelor izvoare, care sunt refl ectate în partea finală a documentului după indicarea sursei folosite.

Din aceste considerente, o datorie a celor care identifică noi forme de păstrare a unui document deja cunoscut, este să le semnaleze.

În contextul dat dorim să atragem atenţia asupra unei menţiuni a documentului emis de Aron Tiranul la 8 (18) decembrie 1594, pe care o identificăm în dosarele Fondului (37) al Judecătoriei Civile a regiunii Basarabia, prin care întărea lui Efrim (Huru) vistiernic şi rudelor sale un loc pe Cahul la ţinutul Tigheci. Respectivul act a fost editat după original în mai multe rânduri. Totuşi, contextul în care apare respectivul izvor, ne permite să afl ăm că la începutul secolului al XIX-lea, când horugicul Teodor Pântea, urmaş al lui Efrim, înainta în atenţia instanţelor administrativ-judiciare pretenţii asupra unei părţi de moşie pe Cahul, stăpânită la acea vreme de familia Balş.

Acesta este interesant, atât pentru soluţionarea chestiunilor legate de descendenţii din Efrim vistiernicul, cât şi pentru modul de utilizare în instanţele judecătoreşti a actelor de stăpânire, care deşi respectau toate condiţiile legale, totuşi puteau fi remise posesorilor din varia motive, inclusiv a depăşirii termenilor legali de înaintare a pretenţiilor.